

Бабік Ю.В., *магістрант спец. 8.03050501*

«Управління персоналом і економіка праці»,

к.е.н., доц. Безпалько О.В.

Національний університет харчових технологій

ЧИННИКИ ВЛИВУ НА ПРОЦЕС ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Відтворення населення або його природний рух це процес збереження в часі та просторі конкретно-історичної міри даного населення, це постійне і безперервне поновлення його кількісних та якісних характеристик в результаті зміни поколінь через процеси народжуваності та смертності. На відтворення населення впливають багато чинників: соціально-економічні, матеріальні, культурні, особливості статевої та вікової структури населення, традиції, звичаї, політика держави щодо народонаселення тощо.

В демографії розрізняють два типи відтворення населення. Характерним для України сьогодні є другий тип, оскільки наша країна відноситься, на жаль, до країн з від'ємним природним приростом, де смертність перевищує народжуваність. Як наслідок загальна кількість населення України сьогодні зменшується, а кількість людей похилого віку збільшується, в результаті чого відбувається процес «старіння» нації.

Екскурс в історію свідчить, що в минулому для українців характерним була велика сім'я, але при цьому високою була і смертність, оскільки значно поширеними були хвороби, особливо інфекційні. Багатодітність родин була обґрунтована в першу-чергу соціально-економічними потребами та культурним традиціями: більше дітей означало більше працівників у господарстві, більше майбутніх захисників країни. Але низька стійкість дитячого організму до зовнішніх чинників зумовлювали те, що значна частка народжених не доживала до репродуктивного віку. Крім того, християнська релігія розцінювала і розцінює сьогодні народження дітей як благословення шлюбу. Все це було

нормою життя, і жінка з дитинства привчала себе до думки, що вона обов'язково стане матір'ю багатьох дітей. З часом стандарти репродуктивної поведінки змінилися і більшість із цих міркувань перестали бути вирішальними. В першу чергу на це вплинули економічні фактори. Жінка відчула потребу до самореалізації не лише в сім'ї і поступово була залучена до процесу виробництва. Емансипація, як суспільне явище (звільнення від якої-небудь залежності, скасування якихось обмежень, зрівняння у правах) почала набувати суттєвого розмаху. Таким чином, жінка зрозуміла, що виникла необхідність зменшити кількість членів сім'ї, адже якими б емансипованими не ставали жінки, все одно саме на жінку покладається основна турбота про виховання дітей.

Сьогодні на рівень народжуваності населення України впливає безліч чинників. Розглянемо їх детальніше. По-перше, всі ми живемо в соціумі під впливом сучасних тенденцій, тому сьогодні стратегічний вибір сім'ї – менша кількість дітей, що дає змогу жінці брати активнішу участь у суспільному житті. Сучасна жінка вважає, що світ такий динамічний і непередбачуваний, що необхідно повсякчасно відповідати професійним стандартам, задовольняти власні кар'єрні прагнення і її лякає інтелектуальний і трудовий регрес, пов'язаний з декретом. Крім того, як свідчить статистика серед жінок, які працюють, частка заміжніх менша, ніж серед тих, які не працюють, що відповідно негативно впливає на процеси відтворення. Сьогодні українська жінка свідомо робить вибір на користь кар'єри, тим більше що цю особистісну орієнтацію вітає і навіть нав'язує суспільство. В засобах масової інформації безліч порад, як будувати кар'єру, а не як стати хорошою матір'ю і, як правило, протиставляється два образи «недалекоглядної» домогосподарки та успішної «бізнес вумен». А це свідчить, що в нашій країні практично відсутня пропаганда материнства і, насамперед, вітається кар'єра, результатом чого і стає спад народжуваності. По-друге, достатньо дослідженою і відомою в демографії є також залежність кількості дітей від рівня освіти: у більш освічених жінок більший потяг до самореалізації за межами сім'ї. Серед жінок

із вищою освітою, частка заміжніх менша через відкладання терміну створення сім'ї до закінчення навчання, яке триває, як правило, до 23-26 років. Навчання, з одного боку, розвиває людину і сприяє аналітичному мисленню, з іншого боку, здобуті знання людина, як правило, бажає реалізувати в обраній професії, довести хоча б самому собі, що всі роки навчання не були марними. В результаті до шлюбу освічені люди, зокрема дівчата, йдуть пізніше і, навіть вийшовши заміж, не поспішають змінювати роботу чи навчання на догляд за дитиною. Крім того, є очевидним, що чим нижчим є вік вступу в шлюб, тим вища частка заміжніх, і навпаки, чим пізніше беруть шлюб, то відносно більше жінок, потенційно здатних народити дитину, перебуває поза шлюбом, що безумовно негативно впливає на процес народження. По-третє, вагомим, якщо неосновним, чинником зниження народжуваності є також і фінансова складова. Неспроможність чоловіка в часи економічної кризи повністю матеріально забезпечити сім'ю є ще одним чинником спонукання дружини до суспільної праці і відмови від народження дитини. Зарплата середньостатистичного українця в середньому становить менше 3,5 тисяч гривень. В такому випадку професійна залученість жінки – це запорука виживання сім'ї. Крім того, ще одним суттєвим чинником впливу на процеси відтворення населення є сучасна тенденція ринку праці – потреба у бездітних кадрах. Роботодавці досить часто шукають мобільних та самовідданих одинаків, особливо це стосується жінок. Мама з маленькими дітьми – небажаний кандидат, особливо на відповідальні посади. Ну і загалом в суспільстві панує думка, що людина, яка неодружена, зможе залишатися після роботи, присвячувати їй більше часу претендуючи при цьому на менші життєві блага.

Отже, на процес народжуваності населення України впливає безліч чинників, які і формують сучасний рівень відтворення населення країни. На нашу думку, коли в країні поліпшиться економічна ситуація, підвищиться рівень життя населення та буде пропагандуватися ідея народження великої кількості дітей з гарантуванням реальної допомоги і піклування про них з боку держави, тоді жінки і поступляться принципам емансипації, і народжуватимуть.